

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP OG HUMANIORA

BACHELOROPPGAVE

Studieprogram: Barnehagelærer bachelor	Høst 2021
	Åpen/ Konfidensiell
Forfatter(e): Sofie Neverlien	Sign. signatur forfatter (e)
Kandidatnummer(e): 1357	
Veileder(e): Charlotte Bøgwald	
Fagansvarlig: Marianne Ree	
Tittel: Lek i barnehagens uteområde	
Engelsk tittel: Play in kindergartens outdoor area	
Emneord: Barnehage, uterom, utemiljø, lek, motorikk og kroppslighet	Side tall: 28 + Vedlegg/annet:
	Stavanger, 02.01.22 dato/år

Sammendrag

I min bacheloroppgave har fokuset vært rettet mot temaet «Lekens muligheter og begrensninger i uterommet i barnehagen». Målet med denne oppgaven var å utforske hvilke muligheter som var tilstede i uterommet, hvordan barna ble påvirket av uterommet og hvordan barna tok i bruk mulighetene som uterommet gav dem i sin lek. På bakgrunn av dette ble problemstillingen min: Hvilken innvirkning har det fysiske uterommet på barns lek i barnehagen? For å finne svar på problemstillingen valgte jeg å benytte den kvalitative forskningsmetoden observasjon, hvor jeg kartla barnehages fysiske uteområdet og observere barn i deres lek i utetiden. For å besvare problemstillingen har jeg sett på begreper og teorier knyttet til temaet "barnehagens uterom". Jeg har knyttet litteraturen opp mot resultatene hvor jeg har analysert og drøftet funnene. Mine funn viser at organiseringen og tilgangen til barnehagens uterom har en direkte innvirkning på barnas lek. Barna leker i de områdene de har tilgang til, benytter de materialene som er tilgjengelige og impulsene fra miljøet i sin lek.

Forord

Innlevering av denne bacheloroppgaven markerer avslutningen på en langvarig og krevende prosess. Det har vært mange dager med hardt arbeid og tung teori, men også flere dager hvor det endelig følte som om oppgaven begynte å ta form. Det har vært en lærerik prosess, som har gitt meg økt kunnskap, nye oppdagelser og erfaringer. Å skrive om relasjonen mellom barnehagens uterom og barns lekemuligheter har vært et omfattende prosjekt, hvor jeg har måtte begrense mitt fokusområde. Mulighetene i barnehagens uterom er et tema som er veldig dagsaktuelt, og noe som barnehageansatte garantert vil få nytte av å sette seg inn i.

Det er flere som fortjener en stor takk for at jeg har klart å komme i mål med oppgaven. Først vil jeg takke min fantastiske veileder som har tatt seg tid til å lese gjennom oppgaven min flere ganger, for å komme med gode tilbakemeldinger. Jeg vil også takke styreren i barnehagen og den pedagogiske lederen på den avdelingen jeg utførte mine observasjoner, for å la meg komme og utføre mine undersøkelser. Det var utrolig hyggelig og lærerikt. Jeg vil også takke de andre ansatte i barnehagen for all den hjelpen jeg fikk, og for å ha tatt meg så godt imot. Til slutt vil jeg takke familie og venner for deres tålmodighet, råd og støtte, både før og under arbeidet med bacheloroppgaven.

Etter en krevende periode med mye intensivt arbeid kan jeg levere en oppgave jeg er stolt av. Den har bidratt til å videreutvikle min kompetanse, og jeg håper at andre kan ha glede og nytte av å lese denne oppgaven. Jeg håper også at de som leser den gjør seg noen refleksjoner rundt hvor viktig uterommet i barnehagen er med tanke på mulighetene og begrensningene for barnas lek.

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning.....	6
1.1 Oppgavens disposisjon.....	6
1.2 Presentasjon av tema og problemstilling.....	6
1.2.1 Førforståelse.....	7
1.3 Begrepsavklaring.....	7
2.0 Teori.....	8
2.1 Barnehagens uterom.....	8
2.1.1 Veileder for utforming av barnehagens utearealer.....	8
2.1.2 Uterommets betydning.....	9
2.2 Affordances.....	10
2.3 The Seven Cs.....	10
2.4 Vygotsky – Læringens situerte natur.....	11
3.0 Metode.....	12
3.1 Observasjon som metode.....	13
3.2 Ethiske overveielser.....	14
3.2.1 Observasjon på tidligere arbeidsplass.....	14
3.2.2 Egen rolle under observasjoner.....	15
3.3 Begreper.....	15
3.3.1 Validitet.....	15

3.3.2 Reliabilitet	16
4.0 Resultat/ Empiri.....	16
4.1 Utemiljøets organisering	16
4.2 Konglehøsting	17
4.3 Nøttejakt	18
4.4 Sykkel-eventyr	19
5.0 Analyse.....	19
5.1 Uterommets organisering	20
5.2 Konglehøsting	20
5.3 Nøttejakt	21
5.4 Sykkel-eventyr	21
6.0 Drøfting	22
6.1 Utemiljøets organisering	22
6.2 Konglehøsting	23
6.3 Nøttejakt	23
6.4 Sykkel-eventyr	24
7.0 Avslutning	25
Litteraturliste	27

1.0 Innledning

I følge Thorbergsen (2012) går de aller fleste barn i Norge i dag i barnehagen. De fleste går der fra de er ett år fram til skolegang. Perioden tilbragt i barnehagen har økt betraktelig de siste tiårene, og det pedagogiske tilbudet har fått større betydning. Barnehagens uterom og materialitet er en viktig arena for barns utviklingsmuligheter, dette med tanke på mulige aktiviteter og leker. For enkelte barn kan barnehagen være den eneste arenaen hvor barna får ulike kroppslige erfaringer i hverdagen (s.9). I barnehagens uterom har barna større plass til å bruke kroppen sin og utfordre seg selv i lek. I min bacheloroppgave er hovedfokuset mitt på barns lekemuligheter i uterommet.

1.1 Oppgavens disposisjon

Oppgaven innledes ved at jeg presenterer og begrunner tema og problemstilling før jeg definerer sentrale begreper. Videre avklarer jeg hva regjeringens veileder sier om utforming av barnehagens utearealer, for så å avklare hva barnehageloven og rammeplanen sier om barnehagens uterom. Deretter presenterer jeg teorier om mulighetene og begrensningene for lek i uterommet, i Barnehagens uterom (2012). Videre beskriver jeg kort om James Gibson (1979) sin teori om "Affordance", og forklarer så Harrington et al., (2007) sine 7 kriterier for et stimulerende leke- og aktivitetstiljø. Til slutt, i teoridelen, forklarer jeg Lev Vygotsky sin teori om læring i rom. Videre redegjør jeg for mitt valg av metode, etiske overveielser og viktige metode begreper før jeg så går inn på det gjennomførte bachelorarbeidet. Funnene mine blir deretter presentert, hvor de da analyseres og drøftes opp mot valgt teori. Helt til slutt trekker jeg hele oppgaven sammen ved å vise hvordan funnene mine svarer på problemstillingen.

1.2 Presentasjon av tema og problemstilling

I en undersøkelse av 117 norske barnehager konkluderte de med at barna i barnehagen i sommer/vår-perioden tilbringer gjennomsnittlig 70% av åpningstiden ute, mens de tilbringer 30% av åpningstiden ute i vintersesongen. Siden barna bruker så mye tid ute, vil utformingen av uteområdet ha en større betydning (Thorbergsen, 2012, s.9). Uteområdet i barnehagen kan tilby mye til barna i form av trivsel og stimuli. Det er viktig at barna kan se muligheter i miljøet, hvordan de kan bevege seg og hvordan de kan ta i bruk sansene sine i lek. Erfaringer fra praksisfeltet har gjort at jeg har utviklet større interesse for hvordan utemiljøet i

barnehagen er med på å påvirke barna i deres lek. Oppgaven har barnehagens fysiske miljø med dens muligheter og begrensninger i fokus, med tanke på barns lek. *“Barnehagens uterom kan betraktes som barnehagens ansikt utad, hvor det gis signaler om et sted hvor barna får gode opplevelser og varierte erfaringer”* (Thorbergesen, 2012, s.15). Det innebærer en oversikt over utemiljøets fysiske arkitektur og tilgjengelig materialitet. Jeg har undersøkt hvordan barna i alderen 3-6 år er med på å skape mening i sin barnehagehverdag ved å observere samspill mellom barna og utemiljøet. På bakgrunn av undersøkelsen nevnt over og min egen nysgjerrighet vil jeg undersøke følgende: Hvilken innvirkning har det fysiske uterommet på barns lek i barnehagen?

1.2.1 Førforståelse

Mitt valg av tema og problemstilling er basert på tidligere erfaringer fra arbeid i barnehage, noe som kan være en potensiell feilkilde. Det at mitt temavalg er basert på tidligere observasjoner fra ulike barnehager, gjør at jeg går inn i de nye observasjonene mine med visse antagelser. Det har vært utfordrende å legge min førforståelse til side, men jeg har forsøkt å utføre observasjonene med så objektive øyne så mulig.

Jeg har valgt å gjøre min datainnsamling i en barnehage jeg selv har arbeidet i, som fokuserer på natur og friluftsliv, hvor jeg observerer barn mellom 3-6 år i utetiden. Jeg har undersøkt i hvilken grad barna bruker det fysiske utemiljøet i sin lek og hvordan uterommet inviterer og setter grenser for barnas lek. Jeg har sett på den fysiske arkitekturen av utemiljøet, som bakker, treer og fysiske installasjoner, men også tilgjengelig materialitet, som sykler, bøtter og lignende. Jeg var forberedt på å møte utfordringer som følge av min kjennskap til personalet. Noen av observasjonene kunne bli problematisk på bakgrunn av uformelle samtaler med de ansatte underveis i undersøkelsene. I forkant av undersøkelsene så jeg på fordeler og ulemper ved å forske på en kjent arbeidsplass. Fordelene er at jeg har godt kjennskap til rutinene og det fysiske miljøet, dette forenklet en del av forarbeidet. Ulempen er at min kjennskap til barnehagen gjør at mine forutsetninger som kunnskap, erfaringer og fordommer kan ha innvirkning på mine tolkninger. Dette er noe jeg har vært bevisst på underveis i arbeidet og derfor jobbet aktivt for å se resultatene med objektive øyne.

1.3 Begrepsavklaring

Jeg ønsker å avklare sentrale begreper brukt i oppgaven min, disse begrepene er uterom, affordance, motorikk, kroppslighet og lek. I denne oppgaven tar jeg utgangspunkt til Hagen & Sæther (2014) sin definisjon på uterom og James Gibson (1979) sitt begrep "Affordance". Jeg tar også for meg Moser (2018) sine definisjoner av motorikk og kroppslighet og SNL (2020) sin beskrivelse av lek.

Begrepet uterom er en fellesbetegnelse for alle typer rom ute som barnehagen har mulighet til å ta i bruk (Hagen & Sæther, 2014, s. 21). I denne oppgaven vil begrepet uterom kun ta for seg barnehagens eget uteareal. Affordances er individets muligheter til å ta i bruk utfordringene og funksjonene de ulike elementene i landskapet kan tilby individet (Fjørtoft, 2018, s.190). Motorikk handler om de ulike prosessene som har med styring og kontroll av bevegelser og egen kroppsholdning (Moser, 2018, s.132). Mens kroppslighet kan beskrives som menneskers måte å være på, barnet erfarer og skaper seg selv, det fysiske og det sosiale miljøet gjennom kroppen (Moser, 2018, s.27). I SNL (2020) defineres leken som en fysisk eller psykisk aktivitet, som ikke har klare mål utover leken selv.

2.0 Teori

Denne oppgaven vil ta for seg flere teorier om mulighetene og begrensningene for barns lek i utemiljøet. I boken Barnehagens uterom av Thorbergsen (2012), tar jeg for meg teorier om aktiv og variert lek i uteområdet, her om rommet er åpent med muligheter for fantasilek eller tilrettelagt for spesifikke aktiviteter. Jeg tar også for meg hva Rammeplan for barnehage (2017), Barnehageloven (2005) og Kunnskapsdepartementet sier om barnehagens uteareal. Videre presenterer jeg James Gibson (1979) sin teori om "affordance" da denne ser på muligheter og utfordringer i utemiljøet. Deretter presenterer jeg Harrington et al., (2007) sin teori om de 7 Cen, her bruker de 7 kriterier som bør være til stede for å skape et stimulerende leke- og aktivitetstilbud. Til slutt presenterer jeg Vygotsky sin teori om læring i rom i Strandberg (2008), hvor han bruker seks begreper for å forklare hvordan barn ser muligheter i det fysiske rommet.

2.1 Barnehagens uterom

2.1.1 Veileder for utforming av barnehagens utearealer

Ifølge veilederen for utforming av barnehagens utearealer bør utearealet i barnehagen by på gode utfordringer og bevegelsesmuligheter, hvor barn i alle aldre får bruke alle muskler i

kroppen. Uteområdet skal inspirere til lek og ha ulike elementer som ikke finnes i innemiljøet. I utemiljøet får barna puste inn frisk luft, oppleve naturen og føle på de ulike årstidene. Barna får også muligheten til å ta i bruk sansene sine gjennom å se, lukte, smake og høre på lyder ute i barnehageområdet. Dette kan skape mange muligheter for aktiviteter og lek som ikke er mulig inne. Utearealene skal også vekke nysgjerrigheten til barna og skape muligheter for å lære av egne erfaringer. I et variert uteområdet i barnehagen kan barna få fysisk bevegelse, gjennom høylytte og arealkrevende aktiviteter (Kunnskapsdepartementet, 2006, s. 18).

2.1.2 Uterommets betydning

For å kunne få en forståelse av mulighetene i området, er det viktig å kunne beskrive utemiljøet. Barnehagebygget, terrenget, underlag, vegetasjon og lekemateriell vil bidra til å skape en oppfatning av mulighetene i barnehagens utemiljø (Thorbergesen, 2012, s.15). I rammeplan for barnehagen (2017) står det at barnehagen skal ha tilgang til organiserte rom og lekemateriell for å inspirere til varierte bevegelsesmiljøer ute hele året. Barnehagen skal også bidra til at barna blir glade i naturen og får erfaringer med å orientere seg og oppholde seg i naturen i alle årstidene (Kunnskapsdepartementet, 2017). Dette gjenspeiles i barnehageloven (2005, §2) hvor det står at barnehagen skal gi barn muligheter for lek, livsutfoldelse og rom for meningsfylte opplevelser og aktiviteter.

Mulighetene og begrensningene i uterommet har stor betydning for barns potensielle lek (Hagen & Sæther, 2014, s. 23). I barnehagen er det en god del faste lekeapparater og utstyr som klatrestativ, sandkasse og disser. Disse kan både skape spenning og nysgjerrighet, hvor det kan oppstå variert lek hos barna, samtidig kan de oppfattes kjedelige, hvor barna opptrer passivt. Barn er utforskende i sin natur, og det vil ikke ta de lang tid å utforske et lekeapparat, en gjenstand eller en lekeplass. Barnehagen bør gi barna tilgang til mengder av varierte lekematerialer, da disse skaper og setter begrensninger for leken. Barnehageforskeren Norèn-Björn (1993) gjengitt i Thorbergesen (2012) hevder at hvis barn har tilgang på løse materialer vil de mesteparten av tiden leke med dem. Her vil leken til barna være preget av at de flytter rundt på de løse materialene og skaper nye lekearenaer. I store arealer hvor området er tilrettelagt for variert lek, blir de faste lekeapparatene mindre brukt og barna tar i bruk mer kroppslig lek som, klatring, lekeslåsning, løping og hopping (s. 30). Denne typen lek er en form for risikolek, da den er knyttet opp mot utfordringer og mye spenning, og vil ofte bli oppsøkt i frileken i uteområdet. Gjennom de ulike spennings-lekene vil barna få viktige

erfaringer hvor de får muligheten til å utvikle seg og oppleve mestringfølelse (Thorbergson, 2012, s.36).

Thorbergson (2012) har noen kriterier som hun mener kan være med på å skape variert lek ute. Trær/klatrestativ, materialer for å balansere, hoppe, løpe og sykle på, samt formbare materialer som vann og sand. Hun presiserer at trær er det beste klatreobjektet, i tillegg hvis det har tykke greiner med mellomrom langs hele stammen vil det gi mest mulig variasjon, og barn i alle aldre ha mulighet til å klatre. Hvis barnehagen ikke har trær, bør de velge et klatrestativ med mange utfordringer og muligheter. Barn begynner i en tidlig alder å balansere på stokker og rundt sandkassen, og øve på å hoppe fra gjenstand til gjenstand. Dette er aktiviteter som er betydningsfulle for dem, derfor kan det være fint å installere apparater i miljøet som inviterer til hopping og balansetrening. Det å utforme stier rundt om i uteområdet kan invitere barna til å sykle og løpe på dem fra plass til plass. Gjennom å ha ulike løse gjenstander og formbare materialer vil barna kunne bruke kreativiteten aktivt i rollelek og konstruksjonslek (s. 50 - 69).

2.2 Affordances

James Gibson (1979) gjengitt i Fjørtoft (2018) introduserte teorien om ”affordances” som en økologisk tilnærming til å tolke omgivelsene rundt oss og forklare hvordan vi kan bruke dem. Dette er en teori om det fysiske miljøet og begrepet affordance kommer av verbet “to afford” som på norsk kan oversettes til “å tilby”. Her handler det om hvilke muligheter som finnes i omgivelsene, hva kan omgivelsene tilby individet eller hva kan individet bruke omgivelsene til. Det er mange eksempler på hvordan barn kan ta i bruk mulighetene i omgivelsene til motorisk lek. Noen eksempler er trær med grener hvor barna kan klatre, henge og slenge seg fra og bakker hvor barna kan rulle ned, for så å springe opp igjen og gjenta dette. En av hovedelementene i Gibsons oppfatning av affordance er at det er en tydelig sammenheng mellom det perseptuelle, hvordan vi tolker omgivelser og det motoriske, hvordan vi tar dem i bruk. Begrepet tar også for seg de ulike funksjonelle elementene i landskapet og hva disse kan tilby individene. Barn oppfatter visse elementer i landskapet som funksjoner med ulike egenskaper, dette kan være muligheten til å kaste, hoppe, skli, bygge og balansere. Affordance er noe som er med på å påvirke barnas motoriske lek, da de vil se ulike muligheter for lek i bestemte områder eller gjenstander i utemiljøet (s.190-191).

2.3 The Seven Cs

”The Seven Cs” er et femårig studie av Harrington et al., (2007), hvor de kom frem til syv kriterier for et stimulerende leke- og aktivitetsmiljø som bør finne sted i barnehagens uteområde. Dette for å skape ulike muligheter for aktiviteter som kan fremme barns utvikling og læring. De studerte 16 barnehager og deres fysiske utemiljø og barns lek, på barn i alderen 2-5 år (s.2).

Det fysiske utemiljøets *karakter* (Character) beskrives som en helhetlig opplevelse av stedet og de følelsene stedet skaper (s.15). Barna blir påvirket av miljøets egenskaper og generelle inntrykk, som lys, lyd, farger, materialer og naturelementer. Gjennom erfaringer i omgivelsene skaper disse karakterene utviklingsmuligheter for barna. *Konteksten* (Context) er de fysiske og visuelle forbindelsene i miljøet, både det som er innenfor og utenfor barnehagens lekeområde (s.21). Utemiljøet er avhengig av ulike faktorer som områdets form og størrelse, men også faktorer som været. *Sammenheng- og tilkoblingsmuligheter* (Connectivity) er de forbindelsene i lekemiljøet som kan bidra til forståelse for tid, rom og bevegelsesmuligheter (s.25). Dette handler om hvordan barnehageområdet skaper muligheter for tilgjengelighet og mobilitet. For eksempel stier og veier av ulikt underlag hvor man kan gå, løpe og sykle, som ender på nye steder hvor barna kan utforske nye kvaliteter. *Variasjon/endring* (Change) handler om hvordan det fysiske utemiljøet oppfattes og tas i bruk av barna gjennom årstidene og i ulik alder (s.27). Miljøer som endrer seg og har variasjonsmuligheter kan være tiltrekkende for barna da de kan skape ulik lek i det samme miljøet. *Muligheter/fleksibilitet* (Chance) i et miljø handler om hvordan udefinerte gjenstander som sand, vann, pinner og steiner kan gi rom for åpne tolkninger. Disse kan resultere i spontan utforskning, oppdagelser og fysisk og kognitiv utvikling, ved at barna kan skape, forme og etterlate spor i uterommet (s.31-32). *Miljøets klarhet og tydelighet* (Clarity) fremmer barns romforståelse og orientering (s.33), ved at barna kan skape seg oversikt over utformingen av lekemiljøet. Plasseringen av lekeapparatene og hvor mye av området som er åpent og handlingsfritt, vil påvirke hvordan uterommet benyttes. *Utfordringsmuligheter i miljøet* (Challenge) inviterer barna til aktivitet og lek. Disse har en sentral plass i mulighetene barna har for å teste og mestre sine fysiske, kognitive og emosjonelle grenser. Dette kan være spenningsaktiviteter i høyder, som klatring og fartsaktiviteter, hvor barna kan risikere å treffe gjenstander eller hverandre. Denne kriterien handler i stor grad om risikostyring, da mye av barnas lek handler om spenning og frykt (s.35-39).

2.4 Vygotsky – Læringens situerte natur

Vygotsky snakker om læringens situerte natur, rom for læring og mennesket i verden. Her mener han at natur er mennesket og at menneskets bevissthet er internalisert kultur, som er fantastisk for menneskets relasjoner da kulturen er i stadig endring. I barnehagen trekker han sammenhenger med miljøet da dette er situasjonsavhengig og måten barnet forholder seg til miljøet på er avhengig av barnets aktivitet. Gjennom aktiviteter i miljøet skaper barna mening, barn er kreative og tar i bruk de delene av miljøet som er meningsfullt for deres videreutvikling (Strandberg, 2008, s.32-34).

Å utvikle rom for læring handler om rommenes muligheter og begrensninger, de fysiske egenskapene og tilgjengelige materialer. Vygotsky tar utgangspunkt i seks aspekter i arbeidet med forandring i rom: Interaksjoner, aktivitet, artefakter, utviklingssteg, kreativitet og tilgang til. Interaksjon handler om barnas relasjon seg imellom og hvilke samspills muligheter som finnes i rommet. Samhandling med andre mennesker er fundamentalt i all utvikling hos barn, og handler om den sosiale relasjonen med andre og deres individuelle tankevirksomhet. Aktivitet er grovarbeidet for læring da barnet utfører handlinger det mestrer. Handlingene styres av mulighetene og begrensningene i rommet. Gjennom ulike handlinger skaper barnet seg råmaterialer for nye handlinger som kan føre til økt kunnskap. Artefakter viser til materialer som er tilgjengelig i miljøet. Gjennom tilgang til materialer kan barna handle med verden og utvikle egne ferdigheter og resonneringsevne. Utviklingssteg vil si om det foreligger forventninger til hvordan området skal tas i bruk, og om barna har muligheten til å videreutvikle seg. Dette henger sterkt sammen med barnets motivasjon og følelser tilknyttet miljøet og de tilgjengelige materialene. Kreativitet handler om miljøet er ferdigstilt eller om det er mulig å komme med forandringer. Barnets mulighet til å utføre ulike aktiviteter vil gjøre miljøet mer betydningsfullt. Tilgang til handler om mulighetene miljøet skaper, og gir betydning for barna (Strandberg, 2008, s.37-39).

3.0 Metode

Metode er en fremgangsmåte hvor man får muligheten til å frembringe kunnskap og/ eller etterprøve påstander, som da har krav om å være sanne og gyldige/holdbare (Dalland, 2020, s.53). I mine undersøkelser virker metoden som et redskap for å kartlegge hvorvidt min førforståelse stemmer eller avviker med de funnene jeg gjør gjennom observasjonene, men også for å innhente ny kunnskap. Man kan skille mellom kvalitativ og kvantitativ forskningsmetode. Hensikten med kvantitativ metode er å innhente kunnskap som kan måles og tallfestes, dette i motsetning til kvalitativ metode, hvor målet er å fange opp mening og

opplevelse som ikke lar seg tallfestes eller måles (Dalland, 2020, s.54). Oppgaven min har en problemstilling av kvalitativ natur, som krever en kvalitativ tilnærming. Innenfor kvalitative metode er intervju og observasjon de vanligste formene for metode (Dalland, 2020, s.54-55), siden jeg ønsket å gjennomføre et studie med fokus på barna i barnehagen var observasjon det naturlige valget.

3.1 Observasjon som metode

Jeg valgte å bruke deltakende observasjon som metode, hvor jeg kunne ta del i barnas lek i utetiden i barnehagen. Datainnsamlingen min er gjort i direkte kontakt med feltet og innebærer derfor kjennetegnene til kvalitativ metode. Observasjonene mine er ustrukturerte da jeg valgte å skrive logg etter endt observasjon, dette da jeg tenkte det ville være mindre distraherende for barna. Ustrukturert observasjon brukes når forskeren ikke har bestemt seg på forhånd hva som skal observeres. Her kan forskeren gå inn i observasjonene med et mer åpent sinn som vil gi større rom for fleksibilitet (Johannessen & Christoffersen, 2018, s.72). Ved bruk av denne metoden mener jeg at forskningsobjektene vil opptre mer naturlig enn ved gjennomføringen av ikke-deltakende observasjoner. Det vil uansett være vanskelig å unngå at jeg som observatør til en viss grad ikke er med på å påvirke situasjonen, uansett observasjonsmetode.

Mine undersøkelser er gjennomført på en tidligere kjent arbeidsplass, i en barnehage med 84 plasser. Barnehagen har seks avdelinger hvor barna er delt inn i aldersbestemte grupper. Tre småbarnsavdelinger og tre storbarnsavdelinger. Personalet består av både barnehagelærere, barne- og ungdomsarbeidere, ressurspedagoger, barnehagemedarbeidere og assistenter. Observasjonene mine finner sted på en storbarnsavdeling med 18 barn i alderen 3-6 år. De er gjennomført fra ca. 11:30-16:00 over et tidsrom på to dager, hvor jeg gikk jeg inn i felten med et utgangspunkt i å observere fenomenet "barns lek i utemiljøet" med hensyn til muligheter og begrensninger i miljøet. Observasjon er ifølge Dalland (2020) en metode som gir oss mulighet til å studere hvordan mennesket handler og samhandler, hva de gjør og hvordan de forholder seg til sitt fysiske miljø (s.102). Som observatør er vi avhengig av kvaliteten på sansene våre, som syn og hørsel. Andre forutsetninger som forkunnskap, erfaringer, fordommer, bakgrunn og oppmerksomhetsevne, vil også ha betydning for hvordan vi tolker observasjonene. Ved å forstå og erkjenne at det er forhold som kan påvirke tolkningen viser det at vi er på vei mot å kvalitetssikre observasjonen. Dette betyr i praksis at vi må finne ut hva som kan påvirke

observasjonene i undersøkelsesfasen, for deretter å ta de nødvendige forholdsreglene (Dalland, 2020, s.103-104).

Gjennom å følge bruk av utemiljø og materialitet i forbindelse med lek over to dager fikk jeg se at det sosiale samspillet skapes over tid, og i spesifikke deler av utemiljøet. I resultat/empiri delen vil funnet om utemiljøets organisering bli presentert først, før jeg deler tre av mine funn i kategorier etter type lek, i en spesifikk plass i uterommet som praksisfortellinger. Dette slik at det vil få en fin rød tråd for leseren og være enklere å analysere og drøfte data materiale.

3.2 Etiske overveielser

3.2.1 Observasjon på tidligere arbeidsplass

I forkant av mine undersøkelser, tok jeg kontakt med styrer i barnehagen og søkte om tillatelse til å observere i barnehagen. Etter dette var godkjent tok styrer kontakt med personalet på avdelingene på mine vegne. Dette er i tråd med det NSD (2020) sier om forskning på egen arbeidsplass. Arbeidstakere kan oppleve det som vanskelig å si nei til å delta dersom man har et profesjonelt forhold med den som driver prosjektet. Dette kan løses ved at ledelsen tar kontakt på dine vegne, eller at man selv sender en åpen forespørsel hvor de som vil kan svare. Videre kontaktet jeg den pedagogiske lederen på den avdelingen jeg skulle utføre mine observasjoner. Her sendte jeg FILORUM-dokumentene for barnehageforskning til styreren og den pedagogiske lederen. De ansatte på avdelingen fikk selv velge om de ville la seg bli observert og ta del i forskningen, de måtte da signere dokumentet gitt av deres pedagogiske leder. Den pedagogiske lederen sendte ut et dokument til foreldrene med informasjonen om at jeg skulle utføre observasjoner til bacheloroppgaven min sammen med et skriv fra meg om hvem jeg er og hva jeg skulle forske på.

Fra begynnelsen av har jeg forsøkt å etablere en trygghet under mine undersøkelser, da det kan være anstrengende å vite at man blir observert. Det var viktig for meg at de ansatte visste at selv om jeg så på alt som en helhet, var det barna som var fokusobjektene i observasjonene. Jeg har også tenkt på barna når det kom til valg av metode, da deltakende observasjon kan virke mindre forstyrrende. I nedskrivningen av notatene mine har jeg gitt barna fiktive navn for å sikre deres krav på anonymitet. Jeg har reflektert rundt det å dokumentere barn, og har derfor gjennom de deltakende observasjonene kun notert ned det som er relevant for mitt

arbeid. Fra et etisk perspektiv har jeg gjort det jeg kan for å ivareta deres anonymitet og unngå ukritisk dokumentasjon av barna.

3.2.2 Egen rolle under observasjoner

Problemstillingen er som nevnt av kvalitativ natur. Ifølge Dalland (2020) kan en kvalitativt orientert metode beskrives av ni særtrekk: Følsomhet, dybde, det særegne, fleksibilitet, nærhet til feltet, helhet, forståelse, deltaker og et jeg-du-forhold (s.55). Det at jeg gjorde mine observasjoner på en kjent arbeidsplass gjorde at jeg hadde et *jeg-du-forhold* mellom meg, undersøkelsesobjektene og utemiljøet. Jeg tror dette var med på å skape en mer naturlig setting som gjorde at jeg kunne gå mer i *dybden* for å tilnærme meg flere opplysninger om få undersøkelsesenheter. Jeg tror dette hadde vært vanskeligere hvis jeg hadde utført undersøkelser i en helt ukjent barnehage som fremmed. Ved å se i mine notater vil jeg påstå at den dataen jeg har samlet inn gir en god beskrivelse av det jeg har studert. Som *deltaker* ser jeg fenomenet innenfra, og det er selvfølgelig en mulighet for at jeg har klart å forbigå noe underveis i observasjonene, da rammene rundt observasjonene kan ha skapt forstyrrende elementer. For meg er en åpenbar feilkilde at jeg har observert 18 tre- til seksåringer i et stort uteområde. Siden jeg har måtte velge ulike fokusområder under observasjonene mine, har jeg også måtte gi slipp på *helheten* av uteområdet, noe som øker muligheten for at jeg kan ha oversett noe. Jeg hadde *fleksibilitet* i forhold til at jeg utførte ustrukturerte observasjoner, som kan ha gitt meg *særegne* og avvikende data fordi observasjonene kan være situasjonsavhengig utifra hvem som var tilstede og tidspunktene jeg observerte på. En annen mulig feilkilde i mitt datamateriale, kan være min *nærhet til feltet*, at jeg var i direkte kontakt med feltet under datainnsamlingen. Jeg ble oppfattet som en del av personalet av barna, og har med tanke på dette prøvd å ha en *forståelse* for at min tolkning kan bli preget av mitt kjennskap til miljøet og noen av informantene. Hvis jeg skulle ha gått tilbake for å undersøke samme tema på ny, ville jeg nok gjort mye av det samme, men jeg ville vurdert å utføre observasjonene i løpet av enda flere dager. Siden jeg har vært deltaker under observasjonene har jeg prøvd å vise *følsomhet* i min kvalitative tilnærming, ved å notere hendelsene både i løpet av dagen, men og etter endt arbeidsdag (s.55).

3.3 Begreper

3.3.1 Validitet

Ifølge Bø & Helle (2013) beskriver validitet graden av virkelighet en undersøkelse eller et eksperiment avdekker (s.372). Johannessen & Christoffersen (2018) forklarer validitet som hvor godt, gyldig og relevant dataen representerer det fenomenet som skal undersøkes, dette er også et relevant spørsmål ved generalisering av funnene (s.24). I forkant av undersøkelsene mine avklarte jeg at det var barna og utemiljøets muligheter og begrensninger i forhold til lek som skulle være i fokus under observasjonene. Under noen av observasjonene erfarte jeg at jeg innimellom måtte minne meg selv på hva som var hovedfokuset mitt. De gangene dette skjedde, var jeg rask med å endre fokus på observasjonen eller avbryte den helt. Tiltak som dette var med på å sikre validiteten av mine data.

3.3.2 Reliabilitet

Bø & Helle (2013) definerer reliabilitet som pålitelighet eller stabilitet (s.255). Johannessen & Christoffersen (2018) hevder at i kvalitative undersøkelser som for eksempel i observasjoner, kan man teste reliabilitet/ pålitelighet ved å gjenta den samme undersøkelsen (test-retestreliabilitet) eller la flere forskere vurdere dataene (s.23). Reliabiliteten i undersøkelsene mine kan bli påvirket av at jeg er til stede i forskningssituasjonen og dermed et forstyrrende element. Det at en del av de ansatte og noen av informantene kjenner meg fra før, kan ha styrket mine resultater. Dette spesielt i forhold til det å eventuelt ha kommet inn i barnehagen som fremmed.

4.0 Resultat/ Empiri

I denne delen av oppgaven skal jeg legge frem de resultatene jeg fikk gjennom datainnsamlingen min. Jeg skal først presentere funnene som var relevant for problemstillingen "Hvilken innvirkning har det fysiske uterommet på barns lek i barnehagen?". For å skape en ryddig oversikt har jeg valgt å presentere utemiljøets organisering og tre av funnene som praksisfortellinger, "konglehøsting", "nøttejakt" og "sykkel-eventyr".

4.1 Utemiljøets organisering

I barnehagen jeg utførte mitt bachelorarbeid var uteområdet preget av variert terreng, natur, underlag og faste installasjoner. I det man kommer inn porten i barnehagen blir man møtt med et åpent og asfaltert område med hovedinngang, sykkelkur og skur med benker til utendørs bordaktiviteter. Til høyre er det en gressbelagt bakke med åpent landskap ned til et tre og en

togleke-installasjon. Rundt husveggen til barnehagen kommer man til et stort og variert uteområdet. Her er det masse trær til å klatre i langs gjerdet, en grillhytte og en spisehytte. I midten av plassen er det huskestativ og 2 ulike sandkasser som er naturlig oppdelt av sykkel/gå-stier. Ved siden av sandkassene er det 2 lekekasser med mye diverse utstyr som alltid er tilgjengelige for barna. I enden av lekeområdet er det en sklie ved siden av en port som tar deg til baksiden av barnehagebygget, som er de yngstes lekeområdet. Dette området er delt opp i to plataer; det ene er en gang/sykelsti på bakkeplan som går rundt hele barnehagen, og som leder til dørene til de ulike avdelingene. Det andre ligger høyere, hvortil man kan gå opp bakken eller trappene langs gangstien. Her er det gress, trær og en tunnel hvor barna kan leke. Videre bortover er det hinderløype med ulikt underlag som barna må gå over for å komme til lekeplassen på fremsiden av barnehagen. Denne lekeplassen er plassert på toppen av en bakke og har krokodillebenker, bilhjul og et lekestativ med sklie. Nedenfor denne bakken kommer man til et skur med bord, og videre til en sandkasse. Her er det igjen en port som leder til hovedinngangen i barnehagen med sykkelskuret. Uteområdet er stort og strekker seg rundt hele barnehagebygget, men deler av barnehageområdet er avstengt på møtedager og etter kl 15, da det er færre ansatte ute samtidig og det er vanskelig å holde oversikt over barna.

4.2 Konglehøsting

Barnets navn og alder: Lars 3 år (Lg3)

Situasjonsbeskrivelse: Det er høst og skyfullt, og barna har akkurat spist lunsj. Jeg står og ser meg rundt for å se hvor og hva barna leker. Her bestemmer jeg meg for å observere Lars i sin lek/aktivitet i treet.

Observasjon:

Treet ved sandkassen er et grantre med masse kongler i toppen av treet. Det er det eneste treet i denne delen av uterommet. Treet har flere tykke grener lengre ned på stammen; noen er kortere i lengden da de er sagt av. Grenene er jevnt spredt utover og går opp hele trestammen, hvor de blir tynnere og tynnere.

Lars henter en bøtte fra sandkassen og går bortover mot treet mellom gjerdet og sandkassen. Han holder bøtten i sin venstre hånd samtidig som han begynner å klatre opp i treet. Lars klatrer helt til toppen av treet, som er omtrent 3 meter høyt. Han står på noen av de tynnere

greinene i toppen av treet samtidig som han slipper taket for å begynne å plukke kongler fra toppen. Hver gang Lars river av en kongle svaier greinene han står på. Etter ca. 5 minutter begynner han å klatre ned mens han holder bøtten i venstre hånd, når han er halvveis i treet mister han balansen og bøtten velter og alt innholdet detter ut. Han ser oppi bøtten før han igjen klatrer til toppen av treet og plukker nye kongler. Etter nye 5 minutter begynner han å klatre ned. Når han er ute av treet tar han med seg bøtten med kongler og går bort til noen av de andre barna.

4.3 Nøttejakt

Barnets navn og alder: Mia 5 år (Mj5) og Lise 5 år (Lj5)

Situasjonsbeskrivelse: Det er høst og noe nedbør. Barna har akkurat vært inne i garderoben og spist frukt, og får beskjed om at de skal få leke ute til de blir hentet for dagen. Jeg gikk ut før barna for å se hvor barna sprang til når de endelig fikk leke ute. Her ser jeg at Lise og Mia løper bestemt bort til nøttetrærne, og jeg bestemmer meg for å observere deres lek/ aktivitet.

Observasjon:

En stor del av barnehagens uterom er dekket med hassel-trær. Disse er plassert i klynger og skaper både ly fra vinden og regn. Her innbyr området til ulik type lek under greinene, men også til klatreaktiviteter og leting etter falne nøtter.

Mia og Lise går inn under alle hasseltrærne og leter aktivt på bakken etter falne nøtter. Etterhvert som de finner en roper de og plasserer nøttene i en haug med gjerdet. Lisa prøver å riste i trærne mens Mia følger med i tilfelle det detter ned nøtter. Etterhvert begynner Lise å klatre i det ene treet som består av trestammene av fire tynne grener. Lise står på trestammene og strekker seg etter en av de høyere greinene, hvor hun tar tak i ett blad og drar greinen ned, og tar så tak på stammen. Hun plukker tre nøtter som hun kaster ned til Mia før hun klatrer ned igjen. Deretter henter de hver sin lange pinne og patruljerer gjerdet for å se om det er nøtter som har falt ned på utsiden av barnehagen. Når de ser nøtter på utsiden av gjerdet, drar de nøttene helt inn til gjerdet ved å bruke pinnene. Hele denne nøttejakten varer i ca. 30 minutter. Til slutt henter Mia en bøtte fra lekekassen som de fyller nøttene i, deretter tar de med seg bøtten og en stein som ligger under trærne bort til "spisebord-huset", hvor de bruker "knekkesteinen" til å åpne nøttene. Dette gjør de annenhver gang til det bare er én nøtt igjen. Denne var til overs og de bestemmer seg for å dele den.

4.4 Sykkel-eventyr

Barnets navn og alder: Hans 3 år (Hg3) og Marius 3 år (Mg3)

Situasjonsbeskrivelse: Det er høst, og har vært noe nedbør. Barna har på seg regntøy da det er bløtt i gresset og vannpytter på bakken. De har akkurat spist lunsj og får komme ut for første gang idag. Jeg har bestemt meg på forhånd at jeg skal observere barna i deres lek med faste installasjoner eller lekeapparater, og hvis mulig på baksiden av barnehagebygget. Når Hans og Marius kommer syklende som racerbiler bestemmer jeg meg for å observere deres lek.

Observasjon:

Barnehagens uterom har sykkelstier rundt hele barnehagen, som fører til ulike lekeinstallasjoner og områder. På baksiden av barnehagen i uterommet som bare er tilgjengelig i visse tidsrom er det en bakke som leder opp til en lekeinstallasjoner med hus, stige og sklie, hvor det er krokodillebenker like ved siden.

Marius og Hans kommer fort syklene på hver sin sykkel, mens de lager racerbil-lyder i svingene og på stiene mellom sandkassene. På framsiden av barnehagen, med sykkelskuret, sier Hans til Marius: "Hvem er raskest?", og begge begynner å sykle ekstra fort. I det de skal svinge rundt barnehagebygget kommer det flere barn på sykkel, og de svinger raskt unna mens de ser på hverandre og ler. De sykler igjen på stiene ved sandkassene før de oppdager at det nå er åpent på baksiden av barnehagen. Da sykler de inn porten bak barnehagen og følger stien til de kommer til de yngstes lekeplass. Her parkerer de syklene i skuret med benkene og går opp bakken mot klatrestativet. De klatrer begge opp på bakhjulet i enden av klatrestativet for å klare å komme opp til stigen. Her henger Marius seg fra sklien og roper: "Hjelp meg?" til Hans. Hans prøver å "hjelp" Marius før de til slutt begge faller ned sklien. De løper rundt og gjentar dette tre ganger. Etter at de sklir ned siste gangen går Hans bort til krokodillebenkene, hvor han balanserer på den ene benken før han hopper til den andre. Marius blir med på denne leken og de balanserer og hopper frem og tilbake fra benkene på rundgang. Begge mister balansen to ganger når de skal balansere og hoppe mellom benkene. Den siste gangen Marius faller legger han seg ned og begynner å rulle ned bakken for så å krabbe opp igjen og rulle ned på nytt. Hans blir med å rulle.

5.0 Analyse

5.1 Uterommets organisering

Uterommet i barnehagen er en bra plass for barn da det er stort og åpent, og gir gode muligheter og utgangspunkt for variert lek. Uterommet er åpent og oversiktlig, og er inndelt i ulike soner hvor barna enkelt kan finne hverandre. Det er flere åpne arealer som er gode utgangspunkter for bevegelsesleker og aktiviteter, enten om de turner i bakkene eller springer rundt og leker sisten. Det at det er en god del naturelementer er med på å gi barna god mulighet til kroppslig lek, gjennom rulling i bakker og klatring i trær. Det er også en del kriker og kroker hvor barna kan gjemme seg vekk hvis de vil leke alene eller leker gjemsel. Uteområdet er fullt med ulike materialer som bøtter og spader, og naturelementer som sand, stein og pinner. Det er også faste installasjoner som sandkassen, sykkelsti, og ulike lekeapparater, men også terrenget med sine bakker og trær. Utemiljøet har ulike områder som har til hensikt å skape spesifikke leke- og utviklingssituasjoner; at barna skal huske i huskene, klatre i klatrestativet og skli i rutsjebanen. Uterommet er ferdigstilt med sine installasjoner og åpne landskap som inviterer til visse typer lek, men hvordan barna vil ta i bruk lekeapparatene og landskapet er opp til hvert enkelt. De kan for eksempel bruke en spade til sopelime og rutsjebanen som hus i sin rollelek. Gjennom sin kreativitet kan barna bruke apparatene, materialene og utemiljøet fritt i sin lek, og dette er med på å gjøre miljøet mer betydningsfullt for barna. I uterommet er all den løse materialitet, lekeinstallasjonene og naturelementene tilgjengelige for barna, men her har de ulike ferdighetsnivå. Barna må enten samarbeide eller øve seg på ulike installasjoner eller ferdigheter før de vil kunne ta i bruk alle elementene som er tilgjengelige. Det at deler av barnehagen er avstengt i utetiden gjør at barna ikke får tilgang til alle materialene og lekeinstallasjonene, noe som gjør at de vil bli mer attraktive når de blir tilgjengelige.

5.2 Konglehøsting

I denne observasjonen var det tydelig at Lars hadde bestemt seg på forhånd hva han skulle gjøre i det kan kom ut; han gikk direkte til sandkassen for å hente bøtten. Bøtten har allerede et utgangspunkt for at man skal bruke denne til å samle og legge ting oppi den. Det at han begynte å klatre i treet med bare en hånd viste meg at dette var noe han hadde gjort før og følte seg komfortabel med. Det at det var andre ansatte i nærheten, men som ikke så ut til å ta spesielt interesse i Lars sin klatring, betrygget meg i at dette er noe han gjør ofte og at det ikke er en grunn til å bekymre seg. Dette ble bekreftet igjen når Lars klatret helt til topps og sto på de høyeste tynneste grenene, og også på vei ned når han mistet grepet slik at konglene datt ut,

da han raskt fant sitt grep og klatret opp igjen. Her er det tydelig at Lars føler at han har stålkontroll på sine egne motoriske ferdigheter i treet. Det at treet har grener langs nedre delen av stammen og oppover, hvor noen er sagd av, skaper et stort utgangspunkt for klatreaktiviteter. Det ble tydelig at denne typen klatreaktivitet er vanlig i barnehagen, og muligens oppfordret.

5.3 Nøttejakt

I observasjonen av Mia og Lise sin nøttejakt var det tydelig at de hadde letet etter nøtter før og at de visste hva de holdt på med. De var målrettet i sin leting og henting av hjelpemidler, og de hadde funnet ut at ved å samarbeide ville de finne flere nøtter enn hvis de var alene. Her inviterer tydelig hasseltrærne til plukking og leting etter nøtter. Jentene lette systematisk ved at de først så etter de som var falt ned på bakken, deretter ristet de trærne i tilfelle det var flere som var i ferd med å bli modne. Videre brukte de mer avanserte metoder, Lise klatret i trærne og begge brukte pinner for å dra inn nøtter fra bedet på utsiden av gjerdet. Lise virket ganske komfortabel i egne motoriske ferdigheter i trærne, selv om hun til tider kikket ned på Mia som sto i bunnen når greinene svaie. Her inviterer trærne til klatring, da det er flere av trærne som står i klynger og man kan heise seg opp for å begynne å klatre. Det var tydelig at de hadde erfaring når de begynte å lete utenfor gjerdet, og de tok i bruk løse materialer for å samarbeide om et felles mål. Videre brukte de bøtten, som inviterer til lek hvor den skal fylles, for å frakte nøttene bort under taket hvor de kunne spise i fred. Benkene under taket har utgangspunkt i at man skal spise eller sitte der. På rundgang knuste de hver sin nøtt med en "knekkestein". De la nøtten på bordet og slo steinen hardt på nøtten en gang slik at den knakk. Det var tydelig at de hadde mye erfaring med mengden kraft som måtte til for å knekke skallet til nøtten. Her har barna skapt en stein hvor formålet dens er å knekke nøtter.

5.4 Sykkel-eventyr

Marius og Hans har begge gode motoriske sykkelferdigheter; de sykler raskt, tar krappe svinger og bråbrems foran hindringer. Uteområdet i barnehagen er velegnet for sykling i og med at det er ulike asfalterte stier rundt om i hele uteområdet. Når de kommer til enden av stien bak barnehagen parkerer de syklene i skuret. Skuret inviterer til sitte-aktiviteter og plassering av utstyr, som guttenes sykler, da det er delvis inngjerdet og har tak, og fremstilles som en garasje. Klatrestativet ligger på toppen av bakken og barna må gå i ulendt terreng for å komme seg dit. Her inviterer lekeinstallasjonen til lek i huset, klatring, henging og rutsje-

leker. Begge guttene har gode motoriske ferdigheter med tanke på at de klatrer opp stativet på egenhånd. Krokodillebenkene ved klatrestativet inviterer til å sette seg, men deres morsomme utseende gjør at de enkelt kan bli brukt i fantasilek. Benkenes mellomrom gjør at de inviterer barna til å balansere og hoppe fra den ene til den andre. Både Marius og Hans har gode balanse ferdigheter. Når det kommer til å ta sats og hoppe mellom benkene er de noe mer ustødige. Her har de begge mulighet for forbedring gjennom å gjenta slike lekaktiviteter. Når Marius blir lei denne aktiviteten begynner han en naturlig aktivitet ved å rulle ned bakken, noe bakken tydelig inspirerer til. Her både ruller, krabber og går guttene opp og ned bakken, hvor de da får øvd seg på balanse og trening ved å gå i ulendt terreng samtidig som de får føle på spenningen og svimmelheten ved å rulle ned bakken.

6.0 Drøfting

Underveis i datainnsamling trakk jeg meg regelmessig tilbake for å loggføre mine observasjoner, dette ble et viktig verktøy da jeg kunne legge mine tidligere observasjoner til side og fokusere fullt på de situasjonene som fant sted i feltet. Gjennom å loggføre observasjonene regelmessig fikk jeg muligheten til å se gjennom fenomener i etterkant. Dette har gitt meg muligheten til å gå dypere inn i de situasjonene som skilte seg ut.

6.1 Utemiljøets organisering

I boken Barnehagens uterom (2012) står det at for å kunne få en forståelse av mulighetene i området er det viktig å kunne beskrive utemiljøet. Barnehagebygget, terrenget, underlag, vegetasjon og lekemateriell vil bidra til å skape en oppfatning av mulighetene i barnehagens utemiljø (s.15). Som nevnt i teoridelen forklarer Strandberg (2008), Vygotsky sin teori med seks begreper om rom for læring. Uterommet i barnehagen er en god plass for barna da det er ulendt terreng, bakker, ulikt underlag og en god del trær. Dette er med på å gi mulighet for *interaksjon* da det er mange forutsetninger i miljøet som kan skape muligheter for samspill mellom barna. Den ulike vegetasjonen og det åpne og lukkede landskapet i uterommet er med på å invitere barna til mange ulike typer *aktiviteter* og lek. De ulike *artefaktene* som løse materialer og faste installasjoner er med på å skape mulighet for fantasi, men setter også visse begrensninger. Trærne og klatrestativene inviterer barna til kroppslig klatrelek, men her er det begrensninger ut ifra barnas *utviklingssteg* da de har ulik vanskelighetsgrad, og barna vil kunne utvikle sine ferdigheter over tid. De ulike områdene og installasjonene kan være utgangspunkt for spesifikke typer lek, men barn er *kreative* og kan komme med løse

gjenstander og skape forandring i miljøet, som vil føre til ulike leke-situasjoner. Gjennom at barna har *tilgang til* ulike løse gjenstander vil de kunne ta med seg inn i leken det som er betydningsfullt for dem og igjen skape nye muligheter for lek (s.37-39).

6.2 Konglehøsting

James Gibson (1979) introduserte teorien ”affordances”, som handler om det fysiske miljøet; hva det kan tilby og hvilke muligheter som finnes (Fjørtoft, 2018, s.190-191). Siden Lars gikk målrettet for å hente bøtte og videre til treet, viser dette til hans gode kjennskap om uteområdet og hva det har å tilby. I denne leken var bøtten og treet en avgjørende faktor da Lars skulle til toppen for å hente kongler, og trengte bøtten for å frakte dem ned. I Lars lek var det en del utfordringsmuligheter i miljøet da treet inviterte til lek, hvor Lars fikk teste og mestre sine grenser. Her handler det mye om risikomestring fordi Lars sin lek/aktivitet hovedsakelig finner sted i høyden, hvor han må klatre og balansere (Harrington et al., 2007, s.35-39). Med tanke på at treet er det eneste i denne delen av uteområdet kan det gjøre det til et mer attraktivt leke-objekt. Det at treet er av typen grantre er også med på å øke aktivitet og leke mulighetene. Treet utgjør mange muligheter fordi det er et fleksibelt og udefinert element som kan gi rom for åpne tolkninger hos barna, som kan resultere i spontan utforskning og kroppslig utvikling (Harrington et al., 2007, s.32). Treet i seg selv innbyr tydelig til klatreaktivitet da det har tykke grener nede ved stammen og mellomrom mellom greinene, som vil gi barn i alle aldre mulighet til å klatre (Thorbergesen, 2012, s. 50- 69). Det at Lars i tillegg klatrer med en hånd for å frakte med seg bøtten demonstrerer Lars sine motoriske og kroppslige ferdigheter. Denne typen klatrelek er en form for risikolek; at Lars må klatre til toppen for å hente konglene er knyttet opp mot utfordringer og mye spenning. Gjennom denne spennings-leken vil Lars få viktige erfaringer og muligheten til å utvikle sine motoriske og kroppslige ferdigheter, og samtidig oppleve mestring (Thorbergesen, 2012, s.36).

6.3 Nøttejakt

I denne observasjonen ble det tydelig at Mia og Lise hadde god oversikt over uteområdets muligheter og begrensninger, da de gikk målrettet mot Hasseltrærne. Dette henger sterkt sammen med begrepet Affordance, hvor de ulike funksjonelle elementene i landskapet kan tilby individene ulike muligheter i utemiljøet. Disse mulighetene kan påvirke barnas motoriske og kroppslige lek ved at det er en sammenheng mellom det perseptuelle - det i omgivelsene vi tolker - og det motoriske - hvordan vi bruker dem (Fjørtoft, 2018, s.190-191).

Her brukte Mia og Lise mye samarbeid i sin jakt etter hasselnøtter; de hjalp hverandre gjennom å være støttende når den ene klatret i treet, se etter nøtter når den andre ristet og når de letet på utsiden av gjerdet. Det at trærne er naturelementer gjør at de vil gjennomgå forandringer samtidig som de vil stå gjennom alle årstidene. I rammeplan for barnehage (2017), poengteres det at barn skal få tilgang til varierte bevegelsesmiljøer hele året, som skal bidra til at de blir glade i naturen og får erfaringer med å orientere og oppholde seg i naturen i alle årstidene. Gjennom variasjon og endring i det fysiske utemiljøet vil barna kunne ta det i bruk ulikt gjennom årstidene og etterhvert som de vokser (Harrington et al., 2007, s.27). Denne spesifikke lek/aktiviteten var helt avhengig av at det var modne hasselnøtter i trærne, noe det ikke vil være til alle tider på året. Den var også avhengig av deres motoriske og kroppslige ferdighetsnivå siden de ville funnet færre nøtter hvis de ikke hadde ristet og klatret i trærne. Konteksten er også viktig i Mia og Lise sin aktivitet da de fysiske og visuelle forbindelsene innenfor og utenfor barnehagens område påvirker mulighetene (Harrington et al., 2007, s.21). Siden det er et blomsterbed på utsiden av gjerdet kan dette oppleves som en forlengelse av uteområdet. Gjennom ulike løse gjenstander bruker barna kreativiteten aktivt, ved at de bruker pinner til å dra nøttene fra blomsterbedet inn gjerdet, bøtten til å frakte nøttene og steinen som de bruker til å åpne nøttene (Thorbergson, 2012, s. 50- 69). Barnehageforskeren Norèn- Björn (1993) gjengitt i Thorbergson (2012), sier at ved tilgang til løse materialer vil barna bruke mesteparten av tiden til å leke med dem (s. 30). I leken til Mia og Lise flytter de på nøttene i bøtten og bruker stein og pinner til å utføre ulike oppgaver. Her er det tydelig at det fysiske utemiljøets karakter skaper en helhetlig opplevelse av uteområdet (Harrington et al., 2007, s.15). Barna vet at det er modne hasselnøtter og at man kan spise på bordene under taket, og blir påvirket av miljøets karakter og egenskaper. Disse egenskapene er viktige med tanke på mulighetene til barna. I barnehageloven (2005, §2) står det at barnehagen skal gi barn muligheter for lek, livsutfoldelse og rom for meningsfylte opplevelser og aktiviteter. Dette er noe som tydelig finner sted i denne delen av uteområdet da området er relativt stort og de kan utføre ulike leker/aktiviteter hele året.

6.4 Sykkel-eventyr

I rammeplan for barnehagen (2017) står det at barnehagen skal ha organiserte rom og lekemateriell til inspirasjon for ulike typer lek. I løpet av denne observasjonen kom det tydelig frem at barna lot seg inspirere av mulighetene i uterommet. Uterommet har stor betydning for barns potensielle lek i den forstand at den gir muligheter og setter begrensninger (Hagen &

Sæther, 2014, s. 23). Marius og Hans tok nytte av hele uteområdet. På de utformede stiene rundt om i uteområdet inviterte de barna til å sykle fra plass til plass (Thorbergesen, 2012, s. 50- 69). I barnehagen er det viktig at uteområdet har en klarhet og tydelighet som fremmer barns romforståelse og orientering (Harrington et al., 2007, s.33). Det at uteområdet er utformet med hensikten at man skulle kunne bevege seg rundt hele barnehagen, hvor stiene førte til de ulike lekeområdene, skaper mange ulike lekemuligheter for barna. Dette samsvarer godt med veilederen for utforming av barnehagens utearealer, som sier at uteområdet bør gi barna gode kroppslige utfordringer og bevegelsesmuligheter hvor det skal inspireres til lek som ikke er mulig i innemiljøet (Kunnskapsdepartementet, 2006, s. 18). I uteområdet er det sammenheng- og tilkoblingsmuligheter, hvor de fysiske og visuelle forbindelsene i lekemiljøet bidrar til forståelse for rom og bevegelsesmuligheter (Harrington et al., 2007, s.25). Dette handler om de ulike mulighetene for mobilitet og tilgjengelighet i barnehageområdet. Med en gang Marius og Hans oppdaget at baksiden av barnehagen var åpen syklet de raskt dit. Slik fikk barna mulighet til å utforske nye kvaliteter de sjelden har tilgang til. De faste lekeinstallasjonene, som klatrestativet og krokodillebenkene, kan skape spenning og nysgjerrighet hos barna, og hvor det kan oppstå variert lek (Thorbergesen, 2012, s. 30). Over en relativt kort periode flyttet Marius og Hans sin lek seg mellom tre ulike elementer i miljøet. De begynte med å leke rollelek i klatrestativet, hvor de måtte utøve sine motoriske ferdigheter for å komme seg opp og ned. Videre flyttet de leken over til krokodillebenkene ved siden, hvor de begynte å balansere og hoppe mellom benkene. Dette er aktiviteter som virket betydningsfulle for dem og gav dem mulighet til å øve seg da de falt og lære av egne erfaringer gjennom sin lek (Thorbergesen, 2012, s. 50- 69). Til slutt begynte de å leke i bakken hvor de rullet ned, for så å gå opp og gjenta denne øvelsen. Teorien om “affordances” tar for seg hvordan miljøet tilbyr muligheter for motorisk lek, gjennom at barn oppfatter visse elementer i miljøet som funksjoner med ulike egenskaper; at benker kan balanseres på og bakker kan brukes til å rulle ned (Fjørtoft, 2018, s.190-191).

7.0 Avslutning

I mitt bachelorarbeid har jeg undersøkt hvilken innvirkning det fysiske uterommet har på barns lek i barnehagen. Gjennom deltakende observasjon har jeg studert hvordan barnehagens uterom har tilbudt muligheter for barnas lek og hvordan barna selv har tatt i bruk omgivelsene. Datamaterialet mitt har gitt meg mye kunnskap og innsikt, og bekreftet at det er flere svar på problemstillingen.

Observasjonene har alle funnet sted under frilek, hvor barna selv har fått velge hvor og hva de vil leke med. I det første funnet er det barnets motoriske ferdigheter og treets utgangspunkt som står i fokus. Gjennom barnets kjennskap til uteområdet og egne ferdigheter gikk denne leken/aktiviteten enkelt for seg. Dette funnet viser hvor viktig det er å la barn få utforske naturelementer, og sette og teste egne grenser. Mitt andre funn viser til samspill mellom barna for å oppnå et felles mål, hvor uteområdet gir signaler til potensiell lek/aktivitet. Gjennom humor og samarbeid skaper barna en egen lek hvor de tar i bruk potensiale i uteområdet. Dette funnet viser hvordan et uteområde tydelig kan skape muligheter for barna, og at gjennom deres kreativitet kan løs-materialitet bli brukt til mye forskjellig. I det siste funnet var det barnas kreativitet ved bruk av uteområdet og gleden over å leke på forskjellige områder som pekte seg ut. Funnet viser til hvor stor innvirkning barnehagens organisering av uteområdet og dens tilgjengelighet har på barnas lek. Barna ble tydelig påvirket av at de kunne sykle på stien inn bak barnehagen, hvor terrenget og installasjonene tilbød barna ulike lekemuligheter som barna tok nytte av.

Gjennom mine observasjoner har jeg avdekket at uteområdets tilgjengelighet, organisering med tilhørende naturelementer, terreng, lekeinstallasjoner og løs-materialitet har stor innvirkning på barns lek. Jeg har oppdaget at barna ofte tar i bruk naturelementene i uterommet i leken, og at det ofte er de samme områdene som gjentar seg for de samme barna. Dette kan tenkes at de gjør fordi barna har fått en sterk relasjon til området og dets muligheter. En grunn til at de kan ha utviklet en sterk relasjon til visse områder i uterommet er at de kan påvirke og gjøre forandringer til miljøet i sin lek. Innvirkningen og utformingen av uterommet er noe ledelsen og personalet i barnehagen bør være bevisst på. Gjennom felles refleksjoner kan de utføre enkle tiltak for å skape flere muligheter for barna.

Litteraturliste

- Barnehageloven. (2005). *Lov om barnehager*. (LOV-2005-06-17-64). Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>
- Dalland, Olav. (2020). *Metode og oppgaveskriving for studenter*. 7. utgave. Gyldendal Akademisk.
- Fjørtoft, I. (2018). Barn og bevegelse: læring gjennom landskap. I E.B.H. Sandseter & T.L. Hagen & T. Moser. (red.), *Kroppslighet i barnehagen: Pedagogiske arbeid med kropp, bevegelse og helse* (s.190-191). Gyldendal Akademisk.
- Hagen, T.L & Sæther, M (2014) Kreativ ute. I M, Sæther & T.L. Hagen (red.), *Kreativ ute. Barnehagepedagogikk med uterommet som læringsarena* (s. 13-24). Fagbokforlaget.
- Harrington, S., Lesmeister, C., Nicholls, J. & Stefiuk, K. (2007). *Seven Cs: An informational guide to young children's outdoor playspaces*. (CHILD), 2-39.
<https://sala.ubc.ca/sites/sala.ubc.ca/files/documents/7Cs.pdf>
- Johannessen, A. & Christoffersen, L. (2018). *Forskningsmetoder for lærerutdanningene*. 2 opplag. Abstrakt Forlag AS.
- Kunnskapsdepartementet. (2006). *Veileder for utforming av barnehagens utearealer*.
<https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/barnehager/veileder/f-4225.pdf>
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*.
<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan-for-barnehagen/>
- Moser, T. (2018). Barns kroppslighet som del av barnehagens helhetlige dannelsesoppdrag. E.B.H. Sandseter & T.L. Hagen & T. Moser. (red.), *Kroppslighet i barnehagen: Pedagogiske arbeid med kropp, bevegelse og helse* (s.27). Gyldendal Akademisk.
- Moser, T. (2018). Motorikk, utvikling og læring – en kort innføring i grunnleggende begreper og forståelser. I E.B.H. Sandseter & T.L. Hagen & T. Moser. (red.), *Kroppslighet i barnehagen: Pedagogiske arbeid med kropp, bevegelse og helse* (s.132). Gyldendal Akademisk.
- NSD. (2020). *Forske på egen arbeidsplass*. Hentet 15. Desember 2021 fra
<https://www.nsd.no/personverntjenester/oppslagsverk-for-personvern-i-forskning/forske-pa-egen-arbeidsplass>

Store Norske Leksikon. (2020, 7. januar). *Lek (aktivitet)*. <https://snl.no/lek - aktivitet>

Strandberg, Leif. (2008). *Vygotsky i praksis. Blant pugghester og fuskelapper*.

Gyldendal Norsk Forlag AS.

Thorbergesen, E. (2012). *Barnehagens uterom*. Pedagogisk Forum.